

MOLTA MERDA! O PER QUÈ MAI SE LI DESITJA SORT A UN ACTOR



Desitjar bona sort porta mala sort. Aquesta és l'essència de l'expressió "molta merda" que se sent als camerinos abans d'una estrena. L'origen es remunta a segles enrere, quan el cavall era el mitjà de transport habitual. L'exterior de teatres i corrals es convertia durant la representació en un aparcament equí, en el qual descansaven els animals. Així, com més públic hi assistís, més cavalls hi hauria; i com més cavalls, més excrements. Al món anglosaxó, el recurs és molt menys escatològic. Ells desitgen simplement que et trenquis una cama (*break a leg*), evocant el gest de doblegar el genoll en fer una reverència a l'antiga usança. És a dir, que moltes salutacions equivaldrien a més possibilitats de fractura. A Gran Bretanya també s'utilitza l'expressió *knock 'em dead* (estaborneix-los fins a la mort) i a Rússia es diu *k chortu!* (al diable!).

A més de proferir aquestes ben intencionades expressions, la bona sort es conjura també evitant escrupolosament certs elements en escena. El groc, per exemple, és el color maleït del teatre europeu. Alguns diuen que és la tonalitat de l'or, però també de l'orina. D'altres expliquen aquesta superstició pel fet que certs personatges del món de l'espectacle, com Molière o Shakespeare (segons les versions), van morir durant una representació en la qual vestien de groc. A Gran Bretanya, aquest color es desaconsella només per a l'escenografia, però el vestuari ha de prescindir del verd. Segurament es tracta d'un vestigi dels temps en què s'actuava en camps d'herba, de manera que els actors que es vestien d'aquest color passaven desapercebuts. Una altra teoria afirma que ambdós colors simbolitzaven Satanàs als *Miracles*, representacions religioses que revivien la vida de sants i màrtirs a l'edat mitjana.

El número 13, per la seva banda, també té connotacions desagradables. La primera ressenya històrica de les seves nefastes conseqüències es remunta a la Macedònia hel·lènica: el monarca Filip II va decidir afegir la seva estàtua a les dels dotze déus majors del temple. Poc després moria assassinat al teatre. Potser des de llavors, o potser a causa dels vincles demoníacs que des de sempre s'han atribuït a l'ús d'aquest número, molts artistes s'han negat a treballar el 13 de cada mes. Aquesta superstició ha sobreviscut durant segles. Hi havia actors que demanaven en els contractes una clàusula especial per no actuar aquell dia. És més, al llibre *Los teatros de Madrid* (1947), d'Augusto Martínez Olmedilla, s'explica que al Teatro Rey Alfonso es varen suprimir la fila i les butaques número 13, i es van substituir per un diplomàtic 12-bis, per a satisfacció dels més maniàtics.

MACBETH, REI DELS MALASTRUCS

A Gran Bretanya, i per extensió a tot el món anglosaxó, la superstició per excel·lència l'arrossega *Macbeth*, de William Shakespeare. Es considera funest mencionar aquest títol en un recinte teatral, i els més supersticiosos s'hi refereixen amb eufemismes del tipus "l'obra escocesa" o "la del senyor i la senyora M". Les companyies que programen aquest text han de guardar-se d'assajar l'escena de les bruixes que obre el quart acte fora de l'escenari. Fer-ho en un altre lloc podria tenir conseqüències fatals. Però el pitjor és recitar el darrer vers de *Macbeth*. Es diu que aquesta frase desferma el malefici de la mala sort definitivament.

L'origen d'aquestes creences es remunta als temps del mateix Shakespeare. Alguns creien llavors que la declamació de les bruixes era un encanteri real que atreia el mal i que l'autor la hi havia afegit expressament. Sigui cert o no, des de la seva estrena no han parat d'esdevenir desgràcies. O, si més no, això assegura la llegenda negra. Durant la primera funció de l'obra, el 1603, el noi que interpretava Lady Macbeth va ensopegar i es va trencar el coll. Passarien cent anys abans que *Macbeth* no tornés a un escenari. El dia de la seva reestrena, el 1703, Londres va patir la pitjor tempesta de la seva història: van morir 15 persones i Bristol va ser destruïda. Des de llavors, els camerinos anglesos estan plens d'històries amanides amb morts, fracassos escènics, afonies i tota mena d'adversitats. Així, si algú comet la imprudència de mencionar l'obra escocesa, és possible que se l'obligui a fer tres tombs al teatre, escopir al terra i recitar el monòleg de Hamlet *Angels and Ministers of Grace Defend Us* abans de permetre-li entrar de nou a la sala.

MÉS MANIES

També té el seu origen a les illes britàniques no xiular als camerinos o a les bambolines, un costum que encara avui molts observen a Catalunya. La raó és que, fa dos-cents anys, el director solia indicar els canvis escenogràfics als tramoistes mitjançant un xiulet. Qualsevol actor que fes el mateix podia desencadenar un canvi d'escena erroni inadvertidament.

Però no totes les tradicions tenen explicacions tan sensates. La majoria s'inspiren en els poders sobrenaturals. Ensopegar amb un gat negre, per exemple, és de malastruc al nostre país, donada la seva ancestral relació amb la bruixeria. Trobar-ne un al teatre no és un bon presagi, però no passa el mateix a Gran Bretanya. Els responsables del Haymarket Theatre de Londres acullen un felí d'aquest color com a hoste permanent per prevenir mals cops de la fortuna. Allà, els que atrauen fatalitats són els gossos. Si el dia d'una estrena se'n sent udolar un, l'espectacle no estarà gaire temps en cartell...

Però la superstició comença ja al moment en què un actor espera ser contractat o escollit en un càsting. Si algú deixa caure una pinta al terra, aquell que la trepitgi immediatament aconseguirà una feina. Passa el mateix si un actor es clava un cop al colze (a l'anomenat "os de la música"). La clau està a no tocar-se la zona adolorida: suportar estoicament el contratemps suposa un altre paper. Un tercer mite afecta els claus del terra de l'escenari: n'hi ha que creuen que trobar-ne un de doblegat atrau un contracte, mentre d'altres dipositen la seva fe en els rectes.

El costum de descansar el dilluns també alberga una explicació ocultista. Es deia que aquesta era la nit dels fantasmes i que convenia deixar els escenaris buits per, tal que els espectres poguessin fer les seves obres de teatre. Però els objectes reals tampoc no han estat benvinguts. Les flors, els diners, les joies, el menjar, la Bíblia... tot ha de ser de mentida. Si s'encenen espelmes, mai han de ser tres; no convé utilitzar plomes de paó; no s'han de desar les sabates en un lloc alt... La llista és interminable. I això sense comptar amb les manies personals dels actors: beure un got d'aigua freda abans de l'espectacle, no menjar cert aliment, i així fins a l'infinít. [...]